परितोऽष्टदलाग्रतत्सन्धिषु षोडशभिः पत्रैः षोडशधा विभज्य प्रतिभागं यवाकारान् षोडशारान् श्यामपीतारुणश्वेतरजोभिः कल्पयित्वा तन्मध्यं यथायोगं रजोभिः पूरयेत्। तद्बहिः सितपीतारुणश्यामहरिताः पञ्च रेखाः क्रमशो लिखेत्। तद्बहिः पीठक्षेत्रचतुरस्रं यथाशोभं रजोभिरलङ्कृत्य पीठावधिरेखां सितेन रजसा कृत्वा द्वारक्षेत्राणि पूर्वादितः पीतश्वेतश्यामहरितरजोभिः पूरयेत्। तत आग्नेयादिकोणस्थकोष्ठचतुष्टयं क्रमेण लोहितहरितश्यामधवलैः पूरयित्वा आग्नेयादिपीठपादचतुष्टयं पञ्चकोष्ठात्मकं क्रमात् पितरक्तपीतकृष्णरजोभिः पूरयेत्। ततः सितेन रजसाङ्गुलीन्नतेन बहिश्चतुरस्ररेखां कुर्य्यात्। ततः प्राच्यां वज्रम्, आग्नेय्यां शक्तिं, दक्षिणे दण्डं, नैर्ऋत्यां खड्गं, पश्चिमायां पाशं, वायव्यां ध्वजं, कौबेर्य्यां गदाम्, ऐशान्यां शूलं तदामे चक्रं, पाशदक्षिणे पद्मञ्च लिखेत्"।

षोड़शिन् पु० षोडश कला विद्यन्तेऽस्य इनि। १सोमे २यज्ञाङ्गे तन्नामसोमरसस्थापनपात्रे च "अतिरात्रे षोडशिनं गृह्णातीति" श्रुतिः "षोडशिनः पात्रं खादिरं चतुरस्रम्" कात्या०श्रौ० १।२ कर्कपद्धतिः।

षोडशोपचार पु० ब० व० षोडशसङ्ख्याता उपचाराः। "आसनं स्वागतं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयकम्। मधुपर्काचमञ्चानं वसनाभरणानि च। गन्धपुष्पे धूपदीपौ नैवेद्यं वन्दनं तथा" इत्युक्तेषु षोडशसु पूजाङ्गद्रव्येषु।

षोढा अव्य० षट् प्रकाराः धाच् षष्ठत्वं धस्य टुत्वम्। षट्सु प्रकारेषु।

षोढान्यास पु० षोढा षट्प्रकारो न्यासः। तन्त्रोक्ते षट्प्रकारन्यासभेदे षोढान्यासप्रकारो यथा वीरतन्त्रे "केवलां मातृकां कृत्वा मातृकां तारसंपुटाम्। मातृकापुटितं तारं न्यसेत् साधकसत्तमः। श्रीबीजपुटितां तान्तु मातृकापुटितं तु तत्। कामेन पुटितां देवीं तत्पुटं काममेव च। शक्त्या च पुटितां देवीं शक्तिञ्च तत्पुटां न्यसेत्। क्रीं द्वन्द्वञ्च पुनर्न्यस्य। ऋॠऌॡञ्च पूर्ववत्। मूलेन पुटितां देवीं तत्पुटं मन्त्रमेव च। अनुलोमविलोमेन न्यस्य मन्त्रं यथाविधि। मूलेनाष्टशतं कुर्य्यात् व्यापकं तदनन्तरम्"। कालीतारादिषोढान्यासास्तन्त्रसारे दृश्याः। [कीत् घटादि० स्तकयति।

ष्टक प्रतीघाते भ्वा० पर० सक० सेट्। स्तकति अस्ता(स्त)-

ष्टग संवरणे भ्वा०प०सक सेट् एदित् सिचि न वृद्धिः घटा०। स्तगति अस्तगीत्। [नीत् अस्तनीत् स्ता(स्त)नयति।

ष्टन शब्दे भ्वा०पर० सक० सेट् वा घटा०। स्तनति अस्ता-

ष्टभ स्तम्भे अक० स्तम्भने सक० भ्वा० आत्म० सेट् इदि। स्तम्भते अस्तम्भिष्ट।

ष्टम वैकल्ये अद० चु०उ०स० सेट्। स्तमयति ते अतस्तमत् त

ष्टम वैकल्ये अक० भ्वा० पर० सेट्। स्तमति अस्तमीत्।

ष्टिघ अभियोगे स्वा०आत्म०सक० सेट्। स्तिघ्नते अस्तेघिष्ट।

ष्टिप क्षरणे भ्वा०आत्म०अक० सेट् ऋदित् चङि न ह्रस्वः। स्तेपते अस्तेपिष्ट। अतिष्टेपत् त।

ष्टिम क्लेदे दि०प०अक० सेट्। स्तिम्यति अस्तेमीत् स्तेमनम्

ष्टीम क्लेदे दि०प०अ०सेट्। स्तीम्यति अस्तीमीत् स्तीमनम्।

ष्टु स्तुतौ अदा०उ० सक०अनिट् सिचि सेट् लिटि नित्येट्। स्तौति स्तवीति स्तुतः स्तुवातः स्तुते स्तुवीत सि०कौ० मुग्धबोधमते अपिति न ईट् स्तुते इत्येवेति भेदः। अस्तावीत् अस्तोष्ट। तुष्टुविव। तादावर्द्धधातुके वेट्। स्तोता स्तविता। स्तोष्यति स्तुतः।

ष्टुच प्रसादे अक० भ्वा० आत्म० सेट्। स्तोचते अस्तोचिष्ट।

ष्टुभ स्तम्भे अक० स्तम्भने सक० भ्वा०आत्म० सेट् क्त्वा वेट्। स्तोभते अस्तोभिष्ट। [अतुष्टूपत् त स्तूपः।

ष्टूप उच्छ्राये अद० चु० उभ० अक० सेट्। स्तूपयति ते

ष्टूप उच्छ्राये दि०पर०अक०सेट्। स्तूप्यति इरित् अस्तूपत् अस्तूपीत्।

ष्टृक्ष गतौ भ्वा०प०स०सेट्। स्तृक्षति अस्तृक्षीत् तरीष्टृक्ष्यते

ष्टृह वधे तु०प०सक०वेट्। स्तृहति अस्तर्हीत् अस्तृक्षत्।

ष्टॄह वधे तु०आत्म०सक०वेट्। स्तॄहति अस्तॄहीत् अस्तॄक्षत्

ष्टेप क्षरणे भ्वा० आ० अक० सेट् ऋदित् चङि न ह्रस्वः। स्तेपते अस्तेपिष्ट।

ष्टै वेष्टने सक० भ्वा० पर० अनिट्। स्तायति अस्तासीत्।

ष्ट्यै संहतौ ध्वनौ च अक० भ्वा० पर० अनिट्। स्त्यायति। अस्त्यासीत् इत्येके। ष्त्यायति इत्येवेति।

ष्ठग संवरणे भ्वा० पर० सक० सेट घटा० सिचि न वृद्धिः। स्थगति अस्थगीत्।

ष्ठल स्थितौ भ्वा०प०अक० सेट् ज्वला०। स्थलति अस्थालीत्।

ष्ठस निरासे दि०प०स०सेट्। स्थस्यति अस्थासीत्-अस्थसीत्।

ष्ठा गतिनिवृत्तौ भ्वा०पर० अक० अनिट्। तिष्ठति अस्थात्।

अधि+आधारतयावस्थितौ अक०।

अनु+करणे अनुष्ठानम्।

अव+अवसाने अवस्थाने